

FÖRVETET

EN TIDNING FÖR DIG INOM JORDBRUK OCH LANDSBYGD | LÄNSSTYRELSEN I JÖNKÖPINGS LÄN | NR 3 2016

Åtta goda
MATSVAMPAR
VÄRDA ATT PLOCKA

HITTA GULDKORNEN I DIN
skog och mark

HÄRLIGA HÖST

Hög tid att ge sig ut i svampskogen | Balansera din skog med röjning | Särskild skötsel – enklare än du tror | Ovdaskogs skatter

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

FÖRVETET

UTGIVARE

Länsstyrelsen i Jönköpings län
Telefon 010-223 60 00
E-post jonkoping@lansstyrelsen.se
Webb www.lansstyrelsen.se/jonkoping

ANSVARIG UTGIVARE

Lars Sandberg, Avdelningschef
Landsbygdsavdelningen,
Länsstyrelsen i Jönköpings län
E-post lars.sandberg@lansstyrelsen.se

UTGIVNINGSPLAN 2016

4 mars, 13 maj, 16 september,
9 december

PRENUMERATION

Önskar du prenumerera på Förvetet
kontakta Länsstyrelsens växel.
Prenumerationen är kostnadsfri.
Telefon 010-223 60 00
E-post jonkoping@lansstyrelsen.se

AD OCH GRAFISK FORM

Jenny Gustafsson

FOTO

Länsstyrelsen i Jönköpings län
(om inget annat anges).
Framsidedbild Symbolbilder.se

UPPLAGA

5200 exemplar

TRYCK

TMG Tabergs

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

Förvetet delfinansieras
av EU-medel

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Förhoppningar inför hösten

Även om det bär emot så är det bara att inse, när detta skrivs så börjar sommaren lida mot sitt slut. Skolorna börjar, det är återigen svårt att hitta parkeringsplats vid Länsstyrelsen eftersom alla är tillbaka efter semesterna och lunchrestaurangerna har höjt priserna...

Jag har stora förhoppningar inför hösten. Alla vi som arbetar med frågor som rör utveckling på landsbygden och framförallt alla som bor och verkar på landsbygden vill se att vinden vänder nu efter sommaren och blåser positiva vindar för landsbygden. Det har nämligen varit motvind alldeles för länge nu.

Den nationella livsmedelsstrategin behöver bli klar snarast. Arbetet med regeringens livsmedelsstrategi har tagit alldeles för lång tid. Sverige behöver en tydlig livsmedelsstrategi som balanserar produktionsmålen och miljömålen. I Jönköpings län har vi påbörjat arbetet med att formulera en regional livsmedelsstrategi. Vår strategi ska utgå från länets förutsättningar och förstärka den nationella strategin.

Den negativa utvecklingen inom mjölksektorn måste vända. Antalet mjölkproducenter är nu under 4 000 i Sverige och mjölkinkväningen minskar både i Jönköpings län och nationellt i Sverige. Lönsamheten är i botten för många mjölkföretag och under hösten behöver vi se konkreta åtgärder som möjliggör en höjning av avräkningspriset.

Fortsatt bredbandsutbyggnad på landsbygden kräver mer pengar. De tillgängliga pengarna för bredbandsutbyggnad inom Landsbygdsprogrammet är slut. Situationen ser likadan ut i flertalet län. Stöd för bredbandsutbyggnad är en av de absolut viktigaste åtgärderna inom Landsbygdsprogrammet. De pengar som finns kvar på Jordbruksverket behöver snabbt fördelas ut till Länsstyrelserna och möjligheten att styra ytterligare medel till bredbandsutbyggnad måste tas tillvara.

Sist men absolut inte minst viktigt så hoppas jag att alla IT-system som vi är beroende av för handläggning och beslutsfattande ska fungera under hösten.

Lars Sandberg
Avdelningschef Landsbygdsavdelningen

DETTA NUMRETS FÖRFATTARE

Vill du komma i
kontakt med någon
artikelförfattare?

Vi nås via telefon 010-223 60 00
e-post fornamn.efternamn
@lansstyrelsen.se

Anders Hildingsson

Anna Kristensson

Ingemar Sjöberg

Jens Mattsson

Johanna Petersson

Kjell Mohlin

Lars Sandberg

Lone Möller

Monika Gustafsson

Patrik Westerlund

Therese Helgesson

Innehåll nr 3 2016

- 4 Särskild skötsel – enklare än du tror!**
Att söka stöd för enskild skötsel är långt ifrån så svårt och krångligt som många verkar tro att det är.
- 6 Ovdaskogs skatter**
Träffa Kjell Arvidsson – en eldsjäl som kämpar för att bevara och förstärka de värden som finns i våra hagar.
- 8 Hög tid att ge sig ut i svampskogen**
Smörstekta kantareller eller en soppa på Karljohan? Nu är det hög tid att ge sig ut i skogen och plocka delikatesserna.
- 10 Ängssvampar – betesmarkens juveler**
Passa på att ge dig ut på en annorlunda svampjakt i betesmarkerna.
- 13 Balansera din skog med röjning**
Om du vill värna om din skog kan det vara en bra idé att odla annat än bara gran.
- 14 Var rädd om fornlämningarna i skogen**
Många skatter gömmer sig under mossan – se till att de inte förstörs när du arbetar i skogen.
- 16 Bevara din skogs höga naturvärden**
Vi lär dig allt om hur du ska bära dig åt för att skydda din skog formellt.
- 18 Så hindrar du skräpporna från att ta över**
De växer överallt och blir fler och fler i ett minst sagt imponerande och kanske rent av skrämmande tempo. Men det går att stoppa dem.
- 20 Lågt grundvatten skapar vattenbrist**
I stort sett hela länet har drabbats av torka när grundvattnet är det lägsta på över 50 år.
- 22 Ny plan ger en balanserad älgstam**
Inför det nya jaktåret har en ny älgförvaltningsplan för perioden 2016-2018 tagits fram.
- 24 En strategi för bättre mat i länet**
Nu påbörjas arbetet med en regional livsmedelsstrategi.
- 25 Vildsvinsfilé med kantarellsmör**
Ett recept som garanterar att det vattnas i munnen.
- 26 Smått och gott från länet**

Särskild skötsel – enklare än du tror!

Vågar jag verkligen söka? Det verkar alldeles för krångligt, tänker du.
Inte alls, påstår jag då!

Text Johanna Petersson | Foto Länsstyrelsen

Du tar ett kliv in i din betesmark eller slätteräng och blickar ut över området. Nere på marken finns en färgprakt med inslag av flera sorters blommor, bland träd och buskar finns en variation av olika arter och åldrar där kanske något träd har blivit ett bohål och flera buskar blommar för att senare ge bär. Allt detta i ett landskap med spår från det äldre kulturlandskapet, kanske i form av en stenmur, trädgårdesgård eller äldre odlingsrösen. Under sommaren blir marken väl avbetad av dina djur eller så slås den vid en lämplig tidpunkt. Du går igenom din mark och röjer bort sly och tar ner träd där kronorna växt och nu beskuggar marken för mycket. Du tar även ner de unga björkarna som nu börjar tränga in i din gamla fina sparbanksek. Körsbärsträden, hagtornen och rönnen lite längre bort är du rädd om eftersom de brukar drar till sig flera olika fåglar och fjärilar. I din stenmur ser du att det har kommit upp någon gran och lite sly. Det tar du bort så att muren inte riskerar att falla sönder och för att den ska synas. För att inte tränga undan de vackra blommorna med näring väljer du att tillskottsutfodra i en annan, mindre värdefull mark eller på mindre känslig yta om marken du har är stor. Krångligare än så här är vanligtvis inte skötseln för att få den högre

ersättningen särskilda värden, och ofta sköter du redan din mark enligt de villkor som tillkommer.

För många arter som minskar i våra naturbetesmarker är de största hoten att markerna slutar betas och att de växer igen. Kan du motverka de två sakerna är den viktigaste skötseln redan avklarad.

Du behöver inte själv kunna avgöra om din mark har tillräckligt med värden för den högre ersättningen. I många fall underskattar man sina egna marker. Tveka inte att lämna in din ansökan under våren 2017. Vi tittar på marken och fastställer sen vilken nivå av skötsel du kan välja mellan och vilka villkor som passar just din mark.

Är det sedan något du har synpunkter på är du välkommen att höra av dig, så försöker vi hitta en bra lösning tillsammans!

MILJÖERSÄTTNING FÖR BETESMARKER OCH SLÄTTERÄNGAR

- Betesmarker och slätterängar med allmän skötsel – 1000 kronor per hektar
- Betesmarker med särskild skötsel – 2800 kronor per hektar
- Slätterängar med särskild skötsel – 4500 kronor per hektar
- (Fler ersättningsformer finns på www.jordbruksverket.se)

Arealen naturbetesmark i Sverige minskar allt mer för varje år som går. Förhoppningsvis kan miljöersättningarna bromsa den negativa trenden och verka för en framtida levande landsbygd genom att ge en viss ersättning för det viktiga arbete som varje år utförs av dig och dina djur. Välkommen med din ansökan våren 2017! ■

EXEMPEL PÅ VAD VI TITTAR EFTER VID EN VÄRDES- BEDÖMNING AV DIN MARK

Växter och svampar som talar om att marken generellt sett har höga naturvärden.

- 1 Stor blåkllocka
- 2 Ängsvädd
- 3 Gökblomster
- 4 Jungfru Marie Nycklar
- 5 Åkervädd
- 6 Slättergubbe

Bland träd och buskar finns många olika värden. Ofta är det en mångfald av olika arter i olika åldrar som gör att marken har ett högt naturvärde.

- 7 Död ved
- 8 Träd med bohål
- 9 Blommande hägg

För vissa marker är det just kultur-elementen som gör att marken har särskilda värden.

- 10 Trädgårdesgård
- 11 Stenröse
- 12 Byggnadsgrund

Ovdaskogs skatter

För att lyfta fram, bevara och förstärka de värden som finns i våra hagar och ängar krävs entusiaster med ett stort engagemang, fötterna på jorden och hjärtat på rätt ställe. En av dessa eldsjälar är Kjell Arvidsson.

Text & foto Johanna Petersson

På en trevlig och välkomnande gård i Ovdaskog en bit utanför Vaggeryd hittar vi Kjell Arvidsson och hans hustru Annica där de bedriver lantbruk med en besättning amkor, kvigor och kalvar på totalt runt 60 djur. Kjell berättar att gården har gått i arv sedan slutet av 1600-talet och hoppet finns att något utav barnbarnen någon gång i framtiden vill fortsätta med den traditionen.

Trots att Kjell nu är pensionär från annat arbete fortsätter han med glädje att driva sitt lantbruk. Nu kan han ägna sin tid åt det han uppskattar mest och njuta av resultatet av allt det arbete han tidigare genom åren lagt ner på sina marker.

Kjell har ett stort intresse för både djur och natur och även om intresset alltid funnits där så förstärktes det ytterligare då stöden för miljöersättningarna kom. Stöden för extra värdefulla marker öppnade ögonen på honom och väckte nyfikenheten för vilka skatter som kunde gömma sig i de egna markerna.

Idag har Kjell bra koll på sina skatter och visar med stolthet upp ett källkärr i en slänt där man kan finna både granspira, slätterblomma, tätört och orkidéer bland flera andra värdefulla arter. När växterna står i blom finns här många fjärilar och andra insekter, men nu på sen-

sommaren ser vi istället hoppande grodor och någonstans i närheten kan vi höra en hackspett.

Kjell lägger ner extra mycket tid på just denna slänt då han i slutet av säsongen slår av det som djuren inte tar för att gynna slätterväxterna.

Han bekämpar bland annat tågväxter och tistlar med ett gott resultat. Karaktären i träd- och buskskiktet i de flesta av betesmarkerna präglas av en blandning av äldre och yngre träd och buskar med inslag av bärande träd som rönn och körsbär, aspar med bohål och inte minst viktiga blommande träd såsom sälj, av vilka flera hamlas. Att Kjell hamlar vissa av sina träd är, förutom att det är estetiskt vackert, även ett sätt att skapa ett bättre ljusinsläpp. I markerna finns även rösen, stenmurar och på något ställe en trögärdesgård.

Kjell har miljöersättning på de flesta av sina betesmarker som även klassas som särskilda värden. I skötselvillkoren för dessa marker har han generellt tre saker att ta hänsyn till:

1. Han får inte tillskottsutfodra djuren förutom vid en övergångsutfodring på två veckor under våren och två veckor under hösten. Vid de tillfällena sker utfodringen på områden där det finns mindre värden.

2. Han ska fortsatt hålla sina rösen, stenmurar och andra kulturelement synliga och fria från sly och träd som kan skada dem.
3. Han ska bevara den karaktär som finns i träd- och buskskiktet.

Han tycker själv att villkoren stämmer bra överens med sättet han själv vill sköta sina marker på och upplever inte att villkoren är svåra att leva upp till.

Kjell har ökat den biologiska mångfalden ytterligare genom att skapa flera våtmarker på lämpliga områden som var svåra att bruka som åkermark. Nu kan han istället njuta av en blank vattenspegel som ofta får besök av bland annat en svanfamilj, tranor, enkelbeckasin, tofsvipa och häger.

Flera kloka tips och råd finns från Kjell till andra lantbrukare som känner att de vill göra en miljönyttia genom miljöersättningarna.

– Hitta din egna skatt att vårda. Alla gårdar har någon liten pärla som kan ligga lite extra nära hjärtat och som ger inspiration och motivation. Hittar man bara den så blir allt arbete mycket roligare och skänker en högre livskvalitet. Om man känner viss tvekan inför stöden kan man börja söka för denna pärla som man har mest känsla för och vill sköta om. Sen kan man utöka med tiden om man vill.

”Hitta din egen skatt att värda. Alla gårdar har någon egen liten pärla som kan ligga lite extra nära hjärtat och som ger inspiration och motivation”, säger Kjell Arvidsson.

– Se regelbundet över dina marker och håll granen borta så att marken får ett bra ljusinsläpp.

– Försök reglera betet på ett bra sätt så att alla betesmarker blir avbetade och anpassa gärna så att de mest värdefulla floramarkerna får blomma och sätta frö innan marken får ett hårdare betestryck. Vissa områden får man istället tvinga in djuren i för att de ska beta av.

– Lägg ner lite mer tid och arbete på markerna i början. Det är det värt då det underlättar den fortsatta skötseln.

Kjell ska med all rätt vara stolt över frukten av sitt och djurens arbete som landskapsarkitekter. När solens strålar bryter igenom molnen och lyser upp det vackra varierande och böljande landskapet med sina charmiga inslag av fågelrika dam-

mar, då infinner sig ett harmoniskt lugn och man mår riktigt, riktigt gott, långt in i själen.

Det är ingen tvekan om att det går att hitta många fina pärlor och skatter i Ovdaskog, men den största skatten av alla kanske rent av är Kjell själv! ■

Hög tid att ge sig ut i svampskogen

Nu är hög tid att ge sig ut i svampskogen. Här hittar du basen till en läcker stuvning, en god soppa eller en fantastisk sås. Men det gäller att veta var man ska leta – och vad man ska leta efter.

Text Patrik Westerlund | Foto bild 1-6 Wikipedia, bild 7 Jean-Pol Grandmont, bild 8 Symbolbilder.se

Det finns omkring 100 000 beskrivna svampar, men mycket talar för att det totala antalet är högre än så. Av dessa är det ett hundratal som används som matsvamp, allt från goda champinjoner till läckra kantareller. Och för den som vill ge sig ut i skogen på jakt efter dessa delikatesser är det hög tid att ge sig ut nu. Men man måste veta vad man gör, för många svampar är giftiga och har du otur kan du bli riktigt, riktigt sjuk om du äter fel sorts svamp. Ett tips om du är osäker är att undvika skivlingarna, eftersom det framförallt är de som kan vara giftiga.

TIPS TILL DIG SOM SKA UT OCH PLOCKA SVAMP

- Se till att ha med rätt utrustning, exempelvis korg, vass svampkriv att rensa med, regnkläder, karta/kompass/GPS, mobiltelefon, plåster, vatten och matsäck. Och glöm inte svampboken!
- Lägg svampen i en korg istället för i en plastpåse – då håller de sig mycket fräschare.
- Skär inte av svampen, utan plocka hela. Foten kan vara viktig om du vill kontrollera vad det är för svamp du har plockat.

ÅTTA GODA MATSVAMPAR VÄRDA ATT PLOCKA

TRATTKANTARELL

Växer ganska sent på hösten och kallas även höstkantarell. En mycket uppskattad matsvamp som passar all sorts matlagning.

Växer: Vanlig i mossig barrskog över hela landet.

Beskrivning: Lamellerna är gula eller gråa, gaffelgrenade och nedlöpande på foten. Hatten är gråbrun medan foten oftast gul.

SMÖRSOPP

Glöm inte att ta bort den slemmiga hatt huden innan du lagar till svampen.

Växer: Bland tall och trivs längs sandiga skogsvägar och på tallhedar i hela Norden.

Beskrivning: Välvd brun, bred hatt, ofta med blåliga ton. Mycket slemmig i fuktigt väder. Tjock, vit till gulvit fot, som upptill är grymig.

BLOMKÅLSSVAMP

Ser ut som ett blomkålshuvud och är en mycket uppskattad matsvamp som går utmärkt att fritera.

Växer: Växer på marken intill stammen på stora, gamla tallar.

Beskrivning: Fruktkropparna består av gräddfärgade till gulbruna tättsittande, tillplattade, krusiga grenar.

KARLJOANSSVAMP (STENSOPP)

En av våra mest populära och godaste matsvampar.

Växer: Barr- och lövskog över hela Skandinavien. Vissa år finns det mycket gott om dem, det brukar man benämna som ett karljoanår.

Beskrivning: Välvd ljusbrun till mörkbrun, 1-2 dm bred hatt. Kan vara klibbig om det är fuktigt ute. Foten är vit eller ljusbrun.

BLEK TAGGSVAMP

Läcker svamp som passar till det mesta.
Växer: Förekommer ofta i stora grupper i mossig bland- och barrskog i hela Sverige.

Beskrivning: Vitaktig, mattfärgad hatt, ibland något rödgul. Blir 5-12 cm bred. Foten är vit eller gulvit.

FÅRTICKA

En klassisk matsvamp som ofta används som ersättning för tryffel.

Växer: Mossig barrskog

Beskrivning: Vit till gråbrun hatt, som kan vara gulfläckig. Foten är i samma färg eller ljusare.

NEJLIKBROSKSKIVLING

Kryddig matsvamp, som kan stekas, friteras eller torkas.

Växer: Växer i gräsmark, ofta på gräsmattor och då ofta i hörringar.

Beskrivning: Gulbrun till ljus beige, med seg fot. Ljusa glesa skivor under hatten. Förekommer från försommaren till hösten.

SKOGSKANTARELL

Den vanligaste nybörjarsvampen som blir godast när man steker den i smör.

Växer: Barr- och lövskog i hela Sverige.

Beskrivning: Trattformad med vågig hatt med slät yta. Hela kroppen är gul eller gulorange.

SVAMPAR UR KULTUREN

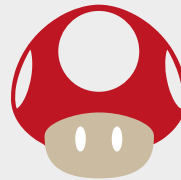
Alla gillar vi svampar. Kanske är det därför de har fått en så pass stor plats i populärkulturen. Här följer ett litet axplock av svampar du säkert känner igen.

Text Patrik Westerlund

Alice i underlandet. Alla känner vi till sagan om Alice som ramlar ner i ett kaninhål, skriven av Lewis Carroll, (Charles Lutwidge Dodgson) där hon stöter på en mängd märkliga djur och saker. I berättelsen äter Alice svamp som får henne att växa och krympa och detta inspirerade sedan bandet Jefferson Airplane att på 1960-talet skriva den psykedeliska låten "White Rabbit", om de hallucinatoriska upplevelser Alice får när hon äter svamp.

Super mario bros.

Det enormt kända dator/tv-spelet går ut på att Mushroom Kingdom (svamparnas kungarike) blir invaderat av Koopas, en stam elaka sköldpaddor. I spelet förekommer mängder av olika svampar.

Herr kantarell. Många är vi som har hört Jeanna Oterdahls berömda barnvisa Har du sett herr kantarell? Vad alla kanske inte känner till är att i fjärde versen förkommer det hänvisning till barnaga: " Lilla Kalle Kantarell slog sin lilla syster/ »Kalle, kom, skall du få smäll!» / talar mamma

dyster. / Kalle, nyss så käck och stolt, gråter på sin fina kolt / lilla Kalle Kantarell slog sin lillasyster"

Jag vill bo i en svamp.

Vem kan glömma Electric Banana Bands stora hit med textrader som " Jag vill bo i en svamp, annars får jag kramp (svamp)" och "kom ikväll och var snäll i min kantarell"?

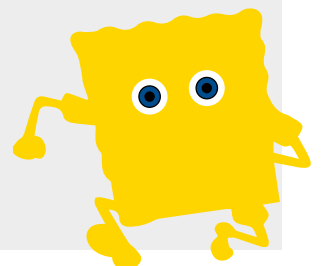

Svampen i Stockholm.

Det regnskydd som finns på Stureplan i Stockholm och som är känt över i stort sett hela landet går under namnet Svampen. Bakom byggnadsverket står arkitekten Holger Blom.

Svampbob fyrkant.

Kanske inte en skogssvamp men dock en svamp. Den omåttligt populära figuren är en stjärna på tv-kanalen Nickelodeon och det har även gjorts en biofilm om Svampbob.

Ängssvampar – betesmarkens juveler

Nu är hösten här och efter en torr sommar hoppas vi väl alla på lite regn. Med regnet kommer också svamparna och det blir dags för årets svamputflykt. När svampkorgarna sen är fulla är det läge att ge sig ut på en annorlunda svampjakt, nämligen på spaning efter ängssvampar.

Text Lone Möller | Foto Länsstyrelsen

Angssvampar är ett samlingsnamn på svampar som framför allt växer i ogödslade, välhävdade betesmarker. Arterna är inte så många, drygt 150, varav nära hälften anses hotade och finns med på rödlistan.

VAR FINNS DESSA SVAMPAR?

Om du på hösten går ut på en öppen, välhävdad och ogödslad betesmark eller slätteräng kan du få se en färgprakt som konkurrerar väl med vårens blommor. Ängssvampar förekommer i regnbågens alla färger. Det finns vita, gula, röda, lila och gröna vaxskivlingar, blå, bruna och gulgröna rödskivlingar med röda sporer, vita, gula och rosa fingersvampar, kolsvarta jordtungor och gråbruna nästan skyddsfärgade jordstjärnor. De flesta är små, någon centimeter, men det finns även de som är upp till en decimeter höga. Svamparnas konsistens skiljer sig åt mellan arterna. De kan vara torra, slemmiga, sega eller spröda. Även lukter har svamparna gemensamt med blommorna. De kan dofta honung, lök, söt karamell eller som en gammaldags blyertspenna i cederträ som vi lite äldre minns från skolan.

Namnen kan sätta fantasin i rörelse, sepiavaxskivling, mörk och

dyster som ett gammalt fotografi. Honungsvaxskivling, den luktar nog gott, men vitlöksvaxskivlingen? Blodvaxskivling, hmmm, vampyrvarning! Slemjordtunga låter inget vidare men läderboll skulle vara roligt att hitta, en upp till 20 centimeter bred vitaktig röksvamp som trivs i varmt klimat.

BEVARA BETESMARKERNA

Du som markägare och lantbrukare kan göra mycket för att gynna ängssvamparna och därmed den biologiska mångfalden. Om du brukar dina naturliga fodermarker med bete kommer du också att gynna många arter som i dag har svårt att finna livsrum i landskapet. För att

lyckas med detta krävs en djurhållning i balans med markens naturliga produktionsförmåga, marken ska vara välbetad och med endast ett fåtal solitära träd och buskar.

Ängssvampar finns även i andra gräsmarker och miljöer så genom att sköta om bryn, åkerholmar, slänter och vägkanter gynnas svamparna. Dessa miljöer växer snabbt igen. När slyet växer upp försvinner ängssvamparna och andra arter tar över. Beta eller slå av gräset och glöm inte att samla ihop och föra bort gräset efter slåtter. Kvarliggande gräs gödslar och näringsfattiga marker är en nödvändighet för många av de svamparter som lever där. ■

RÖDLISTAN

Rödlistning är ett internationellt system för att utvärdera tillståndet för arter i naturen. Det är en prognos över risken för en enskild art att dö ut från Sverige.

Rödlistan är ett hjälpmedel för att göra naturvårdsprioriteringar men har ingen juridisk status. Listan kan användas för att följa upp de svenska miljömålen.

Inom ramen för FN:s konvention för biologisk mångfald har Sverige åtagit sig att bevara och nyttja den biologiska mångfalden på ett hållbart sätt.

Balansera din skog med röjning

Hur ska du göra om du vill minska viltbetetrycket, skapa en utvecklingsbar och tålig skog, få fler leveransdugliga trädslagssortiment och öka den biologiska mångfalden? Svaret är enkelt men kanske inte helt behagligt. Røj bort gran och gynna andra trädslag.

Text Kjell Mohlin | Foto Symbolbilder.se

Under de senaste 30 åren har förnygringarna blivit alltför grandominerade. Betetrycket av rådjur och älg har hämmat tillväxten av alternativa trädslag till gran. I många fall har hyggesytorna förnygrats med gran trots att det inte är det lämpligaste trädslaget. Tyvärr är gran ett trädslag som i ungdomsstadiet klarar av att växa på de flesta av länets marktyper. I alla fall de första 25 åren.

MÖRK MONOKULTUR

Granen är dessutom mycket konkurrenskraftig och kväver så småningom de flesta andra kärlväxter. Resultatet blir en mörk monokultur med en nästan steril barrmatta under grangrenverket. Viltbetet i dessa bestånd är lika med noll. Värde för biologisk mångfald är lika med noll. Risken för omfattande rotröteangrepp, angrepp av sextandad

Røjningen är ett ypperligt tillfälle att göra din skog mer motståndskraftig.

barkborre eller framtida stormfällning är däremot stor. Många av de områden som blivit alltför grandominerade de senaste 30 åren är alltså högriskprojekt för din framtida skogsproduktion.

Granens naturliga växtplats är i skuggiga lägen. Naturgivet kommer granen under lövträd, i nord och östvända sluttningar, utmed bäckar åar och fuktstråk. I syd och västvända lägen borde skogen domineras av mer storm och torkhårdiga trädslag.

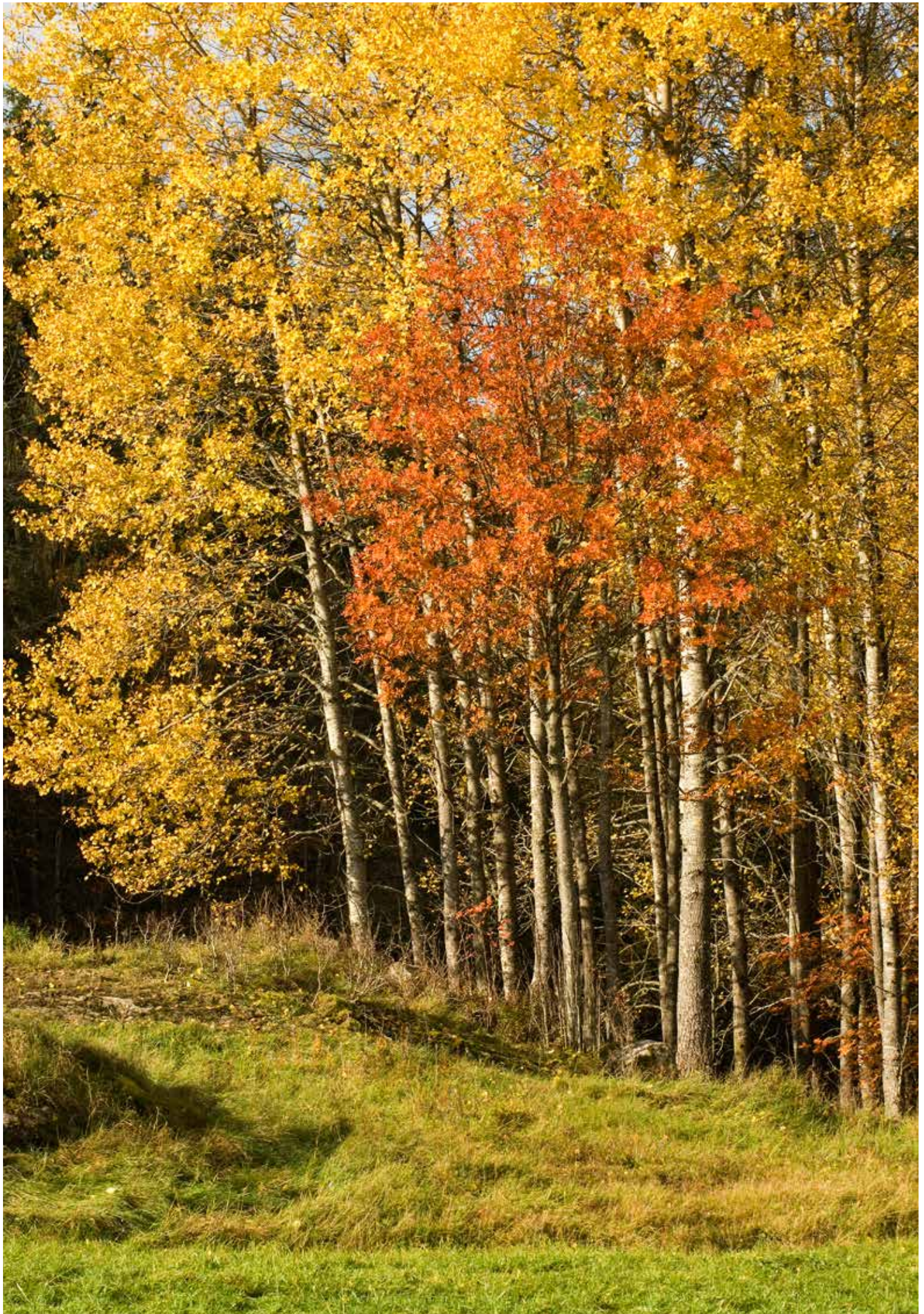
RÖJ I SKOGEN

Røjningen är ett ypperligt tillfälle att göra din skog mer motståndskraftig och levande i rådande klimatförändring och viltbetessituation.

- Som skogsägare är du inte bara förvaltare av produktionsstråden, på köpet följer en rad organismer allt från mikroskopiska björndjur till stora älgar. Vare sig du vill eller inte. Allihop spelar roll i hur du kommer att lyckas med ditt skogsbrukande! Sambandet är enkelt! Røj bort gran och

medverka till att balansera trädslagsblandningen och som bonus får du minskat viltbetetryck och gör din skog mer livskraftig!

- Fundera på vad du vill åstadkomma med røjningen. Vilka möjligheter rymmer trädslagsblandningen och växtplatsförutsättningarna i det aktuella beståndet! Vilka viktiga viltbetesvärden finns i beståndet? Nuvarande och framtida biologiska värden?
- Alla kantzoner/bryn är värdefulla. Små som stora. Här kan du göra jättestor skillnad genom din røjningsinsats. Gynna lövträd och tall utmed skogsbilvägen, skapa solljusa bryn utmed inägomarken myrkanten och berghällarna.
- Om det skapas viltbete i alla bestånd blir betetrycket jämnare fördelat och risken för betesskador minskar. ■

Var rädd om fornlämningarna i skogen

Naturen och människan har under årtusendena tillsammans format landskapet. Det betyder att det finns spår av mänsklig verksamhet på de flesta platser, även i det som idag är tät granskog.

Text Anna Kristensson | Foto Länsstyrelsen

Forna tiders odling och bete kan anas där rösen lagts upp vid stenröjning. I Jönköpings län finns det gott om så kallad fossil åkermark med röjningsrösen i skogarna. ”Såna där stenhögar, finns det ju hur många som helst. De där har min farfar kastat upp, det är väl inget att spara.” är en kommentar som inte är helt ovanlig. Och farfar har säkert bidragit. Men många av de fossila åkrarna har tillkommit för flera tusen år sedan, och byggts på efter hand. En arkeologisk undersökning kan säga mycket om hur man brukat marken och vad man odlat genom tiderna. Områdena med röjningsrösen utgör dessutom en unik kunskapsbank internationellt sett. På de flesta håll har den här typen av lämningar helt odlats bort.

I länets skogar finns också spår av

flertusenårig järnframställning, kolning och färdvägar. Och naturligtvis har människorna som åstadkommit allt detta bott och begravts i närheten. Stensättning, hög, röse och domarring är alla benämningar på förhistoriska gravar. Inte alltid så lätta att se när de är övermossade. Men under jorden och stenarna finns ofta bevarade rester av människor, vars ben kanske bränts och lagts i en lerkruka, och av de gravgåvor de fått med sig – vapen, smycken och offrade djur.

REDSKAP OCH ELDSTÄDER

En förhistorisk boplats är faktiskt omöjlig att se utan att avlägsna matjorden. Men vid avbaning kan flintredskap från äldre stenåldern, eller eldstäder och stolphål efter hus från senare perioder avslöjas. Gamla namn på torp och vägar, som nästan utplånats, påminner om

skeenden som ligger närmare vår egen tid.

Alla dessa spår har något att säga om oss själva som mänskliga varelser. Det bästa är givetvis om de kan bevaras för framtiden, för att påminna om den tid som flytt och vad som hänt. Annars måste de hanteras på ett vetenskapligt sätt, så att den kunskap som är möjlig att få fram inte går förlorad.

LAGSKYDD

Levande skogar är ett nationellt miljömål och i detta ingår att värna kulturmiljövården. Fornlämningar är lämningar efter människors verksamheter, som är varaktigt övergivna och tillkommit före år 1850. De skyddas av Kulturmiljölagen, där det anges att alla har ansvar för kulturmiljön. Den som utför ett arbete måste se till att fornlämningar inte ändras eller skadas. Länsstyrelsen och Riksantikvarieämbetet får vidta de åtgärder som behövs för att

Röjningsrösen i Barkeryds socken, Nässjö kommun. I närheten påträffades järnåldershus och gravar vid en arkeologisk undersökning.

skydda lämningarna. Länsstyrelsen fattar beslut om hur nära en fornlämning åtgärder som exempelvis markberedning får göras.

Övriga kulturhistoriska lämningar kallas de lämningar som tillkommit 1850 eller senare. Enligt Skogsvårdslagen ska skador på dessa förhindras eller begränsas så långt det är möjligt utan att den pågående markanvändningen avsevärt försvåras. Skogsägare är skyldiga att underrätta Skogsstyrelsen inför avverkning. Även det biologiska kulturarvet, till exempel skogsbetesmarker, lövängar och hamlade träd kräver varsamhet och skötsel.

BEVARAT KULTURARV

Studier visar att mer än 40 procent av de kända lämningarna i skogen skadas av skogsbruket. Uppskattningsvis finns minst lika många lämningar som inte ens är kända och registrerade. Framförallt är det markberedning som orsakar skador,

men även körning, avverkningsrester och plantering. Ett förstört kulturarv innebär en torftig miljö för framtida generationer. Det är dessutom straffbart att bryta mot kulturmiljölagen. Ansvariga myndigheter jobbar aktivt tillsammans med skogsbranschen för att kulturmiljöerna i skogen ska kunna bevaras. Som markägare är du säkert den som känner till din skogs lämningar bäst. Var rädd om dem! ■

INFORMATION OCH RÅD

Skogens kulturarv: Kunskap Direkt

Kulturlämningar och skogsbruk: Skogsstyrelsen

Fornlämningar: Forsök på Riksantikvarieämbetet

Faktablad om fornlämningar: Länsstyrelsen i Jönköpings län

TIPS TILL DIG PLANERAR OCH UTFÖR ARBETE I SKOGEN

- Se till att alla led i skogsbrukskedjan får del av information som uppgifter om fornlämningen, villkoren i Länsstyrelsens tillstånd och information från avverkningsanmälan.
- Utför åtgärderna på torr eller frusen mark för att undvika körskador. Kör på risbäddar om det behövs.
- Markera lämningar med kulturstubbar som visar att det finns en lämning att ta hänsyn till. Stubbarna ska vara omkring 1,3 meter höga och placeras några meter utanför lämningens yttergräns.
- Röj bort sly, gallra och kapa träd som växer i fornlämningar för att undvika rotsprängning och stormfällan. Spara vårdträd, hamlade eller bärande träd och andra kulturväxter. Spara eller skapa bryn mot bebyggelsemiljöer för att få en mjuk övergång.
- Ta bort ris från lämningen. Den ska vara väl synlig när arbetet är klart, så är det lättare att undvika körskador.
- Markbered inte inom fornlämning eller fornlämningsområdet och kör och plantera inte på synliga lämningar.

Bevara din skogs höga naturvärden

Äger du gammal skog som du inte vill avverka? Oroar du dig för hur det ska gå med din skog eller vattendrag i framtiden? Skulle du vilja ha ekonomisk ersättning för en skog med höga naturvärden som inte bör avverkas? Då kan du skydda din skog formellt.

Text Therese Helgesson och Anders Hildingsson | Foto Camilla Zilo

Det finns möjlighet för dig att få ekonomisk ersättning för skog som får stå kvar istället för att huggas, en möjlighet för dig som vill vara säker på att din skog finns kvar så att kommande generationer får njuta av den och en möjlighet att direkt bidra till att bevara värdefull miljö. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen i länet satsar tillsammans på att inspirera markägare att själva ta initiativ till skydd av värdefull skog.

HUR GÅR MAN TILL VÄGA

För att skogen ska kunna skyddas formellt måste den ha stora naturvärden. Ofta finns de högsta naturvärdena på platser där skog funnits länge och inte brukats med rationella metoder. I sådana skogar finns stor variation som gör att många olika arter kan leva och trivas, ofta med många gamla träd men också träd i olika åldrar, gläntor och skuggiga delar, ihåliga träd, död ved och stubbar av olika slag. Här kan också finnas spår av brand eller mänsklig påverkan som hamling.

Jönköpings län är rikt på skog av

både löv- och barrträd men större delen av den skog som idag är skyddad är barrskog. Många hotade arter i skogsmark är dock knutna till lövträd. Därför är det extra viktigt att bevara mer lövskog.

Det finns även många värdefulla vattendrag i vårt län. Längs dessa är det viktigt att en zon av träd lämnas för att skydda vattendraget och dess invånare. Dessa kantzoner är också prioriterade.

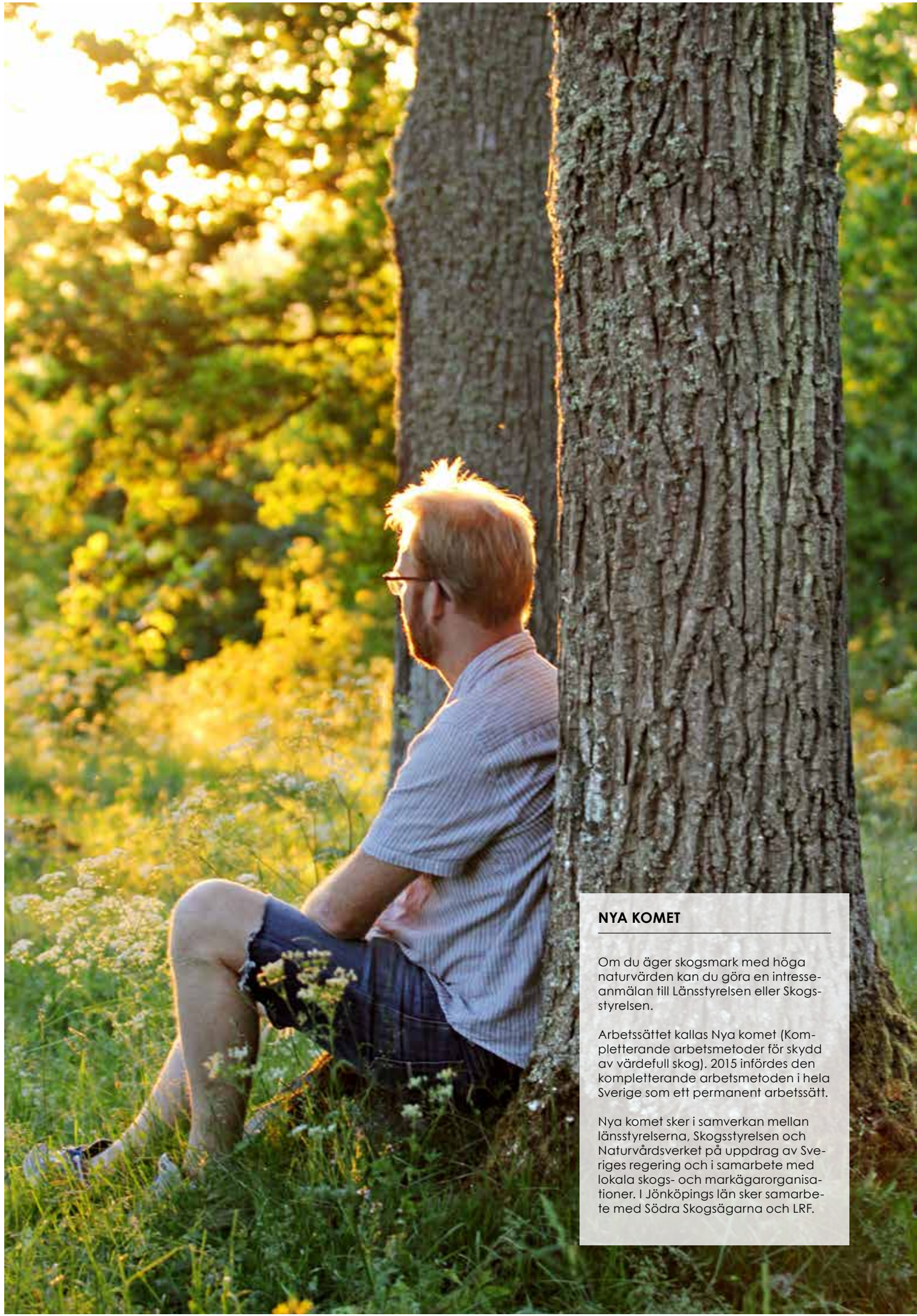
Syftet är att göra dig som markägare mer delaktig i arbetet med att skydda värdefull natur - med utgångspunkten att det är du som bäst känner till din skog! Fundera igenom om du har något område som kan passa. På Länsstyrelsens webb eller i foldern "Vill du bevara din skogs höga naturvärden?" hittar du några av de naturtyperna som kan vara aktuella att skydda.

SÅ HÄR GÅR DET TILL

- **Intresseanmälan.** Känner du igen detta på din fastighet kan du fylla i en intresseanmälan och skicka in den tillsammans med en karta över området till länsstyrel-

sen eller Skogsstyrelsen. Anmälan är frivillig, och du kan alltid dra tillbaka den om du ångrar dig.

- **Utredning.** Länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen svarar på dina frågor, tar emot din anmälan och kommer ut och tittar på området för att bedöma hur stort naturvärdet är.
- **Prioritering.** Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen går igenom alla anmälningar och gör ett urval där man prioriterar de med högst naturvärde efter de resurser myndigheterna har för tillfället.
- **Skydd.** Om ditt område blivit prioriterat och du fortfarande är intresserad av skydd sätter arbetet igång med att avgränsa och värdera området och besluta om föreskrifter och skötsel. Hur det går till beror på vilken skyddsform man valt. Länsstyrelsen skyddar skog genom att bilda naturreservat eller naturvårdsavtal. Skogsstyrelsen i sin tur tecknar också naturvårdsavtal och bildar dessutom biotopskyddsområden. ■

NYA KOMET

Om du äger skogsmark med höga naturvärden kan du göra en intresseanmälan till Länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen.

Arbetsättet kallas Nya komet (Kompletterande arbetsmetoder för skydd av värdefull skog). 2015 infördes den kompletterande arbetsmetoden i hela Sverige som ett permanent arbetsätt.

Nya komet sker i samverkan mellan länsstyrelserna, Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket på uppdrag av Sveriges regering och i samarbete med lokala skogs- och markägareorganisationer. I Jönköpings län sker samarbete med Södra Skogsägarna och LRF.

Så hindrar du skräpporna från att ta över

Skräppor är ett stort problem i många marker. En enda planta producerar tusentals långlivade frön och utan bekämpning tar skräpporna över allt större arealer. Men går det att bekämpa? Jodå, det finns metoder.

Text Lone Möller | Foto Länsstyrelsen

De vanligaste skräpporna på jordbruksmark är krusskräppa och gårds-skräppa. Skräppan är en perenn, den återkommer alltså på samma ställe varje år. Den sprids med frön men nya skott kan också utvecklas från bitar av den övre delen av den långa pålroten. Även gröna frön kan sprida skräppor eftersom de eftermognar när plantorna slagits av. Fröproduktionen är enorm, en enstaka planta kan få flera tusen frön som kan överleva i fröbanken i många år i väntan på rätt förhållande för att gro.

Skräppornas frön har hårda skal och passerar utan problem tarmsystemet hos betesdjuren och kan på så sätt spridas till stora delar av markerna. De sprids även med flyt- eller fastgödsel. Däremot har de svårare att överleva ensileringsprocessen

eller noggrann varmkompostering. Temperaturen i komposten måste gå upp till 55 grader för att fröna ska förstöras. Blanda om i bädden så att det inte blir frön kvar i det yttersta lagret i komposten.

BEHÖVER LJUS

För att gro behöver skräppans frön ljus, så en tät gröda är bästa sättet att undvika att skräpporna kommer upp. Det är också ljusbehovet som gör att skräppan först visar sig vid vattenkaret, i vinterhagen eller vid utfodringsplatsen där marken trampas upp. Även kring rator där grässlålen luckras upp kan skräpporna gro, därför är sambete som minskar ratorna också ett sätt att förhindra uppkomsten av skräppor. Särskilt i hästthagar är skräppan vanlig. Finns det ens en hästhage utan skräppor?

Skräpporna betas främst av vissa

färraser och getter medan övriga djur undviker den.

Vänta inte med bekämpningen. Så snart du ser de första plantorna är det dags att sätta igång.

Effektivast är att dra upp eller gräva upp hela plantan med rot och allt, lägga den i en säck och skicka till förbränning. Det går ganska bra att dra upp plantan när marken är fuktig. Det är viktigt att få med en stor del av pålroten, helst så mycket som upp till tio centimeter, annars är risken stor att den kvarlämnade rotbiten skjuter nya skott. Min kollegas erfarenhet efter flera års kamp mot skräpporna är att de blir mindre och lättare att dra upp för varje år som går.

Ett alternativ om det är mycket skräppor är att betesputsa direkt när djuren flyttat från en betesmark eller betesvall till ett annat bete, då

Skräppor kan snabbt bli ett stort problem. En enda planta producerar tusentals frön. Men det finns sätt att bli av med skräpporna.

är gräset kort och påverkas inte negativt av putsningen. På så vis håller du skräpporna i schack och de hindras från att gå i blom, men, de utrotas inte. Avslagna fröställningar måste samlas ihop och köras bort. Att putsa av skräpporna ger gräset en chans att växa till.

EKOLOGISK BEKÄMPNING

Skräppor är ett gissel i ekologisk odling men det finns en del åtgärder att ta till för att minska uppkomsten av skräppor.

Den största utmaningen i odling är att hindra skräppafröna från att gro vid anläggning av ny vall. Så vallfröblandningen samtidigt som skyddsgrödan på våren. Det gynnar valletableringen och ger en jämnare tillväxt efter skörd av skyddsgrödan. Om man ogräsharvar i skyddsgrödan före sådd är risken

stor att jorden torkar ut i ytan vilket försämrar etablering av vallen och ökar risken för luckor där skräppa kan etablera sig.

Skräppornas rötter påverkas kraftigt vid plöjning inför odling av ettåriga spannmålsgrödor under två år i följd. Ett råd som ofta ges är att vid etablering av ny gröda, helst upprepade gånger, använda talriksharv som skär sönder skräppornas pärlrot eller kultivator som river upp rötterna och lägger dem på ytan. Det råder dock delade meningar idag om det är nödvändigt att talriksharva före plöjning. Diskussion pågår.

Slå av plantorna när de fortfarande är friskt gröna. Skörda hellre ensilage än hö eller höensilage. Gröna fröer förstörs av ensilering men på plantor som får torka kan fröerna efter mogna för att sedan spridas

med djur eller flytgödsel. Finns det bara enstaka plantor i åkern kan det vara idé att handrensa. Enligt jordbruksverkets beräkningar är det lönsamt att handplocka skräppor om de är färre än 500 per hektar.

Undvik tramp- och körskador där fröerna får ljus och kan börja gro genom att dränera åkern. Ha inte heller för hög djurtäthet på vallarna och släpp inga djur på vallen under insåningsåret. ■

VILL DU LÄSA MER?

I Jordbruksverkets webbutik kan du beställa eller ladda ner broschyren "Åtgärder mot skräppa i ekologisk odling" av Ann-Marie Dock. Artikelnummer JO06:4 www.jordbruksverket.se

Lågt grundvatten skapar vattenbrist

Under sommaren har vi i delar av länet fått uppleva mycket låga vattennivåer i vattendrag och brunnar, nivåer långt under det normala.

Text Jens Mattsson | Foto Pål Mernelius

Under sommarmånaderna har delar av Sverige upplevt torka. Det är långa perioder med uteblivet regn som har gjort att grundvattennivåerna är det lägst uppmätta på 50 år. Grundvattenmagasinen fylls på först under vinterhalvåret när det inte finns någon växtlighet som suger upp vattnet. Detta förutsätter dock rikligt med nederbörd från oktober till mars.

Med anledning av det allvarliga läget har Länsstyrelsen i Jönköpings län tillsatt en händelsegrupp inom ramen för samverkansorganet F-samverkan. Gruppen består av representanter från bland andra Länsstyrelsen, kommunerna, Regionen, Polisen, LRF och Försvarmakten. Syftet med gruppen är kunskapsinhämtning, kunskapsspridning och att motverka negativa samhällskonsekvenser.

Det låga grundvattnet påverkar oss alla men som djurhållare är det extra viktigt att tänka på vattentillgången. Som djurägare har du ett ansvar för dina djur och uppmanas att förbereda dig för en eventuell vattenbrist.

Om du planerar ett vattenuttag kan det påverka både människor och djurliv negativt bland annat då

Torr som fnöske. De låga grundvattennivåerna gör att torkan breder ut sig här på Ersta Kärr.

dammar och sjöar får sänkta vattennivåer och bottenar friläggs vilket leder till försämrade levnadsförhållanden för djur och växter nedströms uttaget. Även närliggande brunnar kan sina. Vattenuttag är tillståndspliktigt och enligt huvudregeln i miljöbalkens 11 kap. krävs det tillstånd för uttag av yt- eller grundvatten. För mindre ytvattenuttag räcker en anmälan, enligt miljöbalkens 11 kap. 9 a §, till Länsstyrelsen. Vidare är vattentäkt för en- eller tvåfamiljsfastighets eller jordbruksfastighets husbehovsförbrukning

eller värmeförsörjning undantaget. Med husbehovsförbrukning avses vatten för hushållet, vattning av kreatur, stallrengöring och annan vanlig förbrukning i jordbruket. Däremot ingår inte jordbruksbevattning. I övrigt är det endast om det är uppenbart att uttaget inte skadar allmänna eller enskilda intressen som det är undantaget från tillståndsplikten. Kriterierna för vad som är uppenbart kan skilja sig beroende på från vilken sjö eller vattendrag uttaget görs. ■

- Med textil i fokus -

KEMIKALIE- KONFERENSEN

19/10
2016

Framställning av textilier omfattar många olika steg: odling, spinning, vävning och färgning, och vid varje steg används stora mängder kemikalier. Flamskydd, antibakteriella ämnen och antimögelmedel tillsätts också. Många av de kemikalier som används innehåller miljögifter, cancerframkallande ämnen, ämnen som stör fortplantningsförmågan och allergiframkallade ämnen.

Hur ska vi göra för att minska riskerna för skadlig påverkan på människor och miljö? Kom och lär dig mer om kemikalier i textilier!

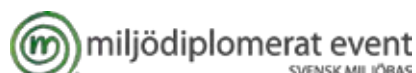
Tid och plats

19 oktober 2016, klockan 12.30-16.30

Jönköping University, HJ-aulan

Anmälan och program

Mer information och anmälan finns på
www.lansstyrelsen.se/jonkoping

Ny plan ger en balanserad älgstam

Inför det nya jaktåret har en ny älgförvaltningsplan för perioden 2016-2018 tagits fram. Planen ska vara vägledande för älgjakten och skötseln av älgstammen i älgförvaltningsområdena som är inrättade i länet.

Text Ingemar Sjöberg | Foto Camilla Zilo

Nu har arbetet med den nya älgförvaltningsplanen avslutats. Målet med den nya förvaltningsplanen är en väl sammansatt älgstam i balans med betestillgången. Detta innebär att älgstammen efter jakt har en hög medelålder och en god könsfördelning, och att den är i balans med betestillgången. För att uppnå detta ska förvaltningen vara faktabaserad och ske i god samverkan mellan berörda parter och avskjutningen anpassas efter de lokala förutsättningarna. Förvaltningen ska även ta hänsyn till andra samhällsintressen som bland annat trafik, biologisk mångfald och landsbygdsutveckling.

MÄTBARA MÅL

- Älgtätheten (antal älgar per tusen hektar) varierar i länets olika förvaltningsområden och mål för tätheten anges i respektive områdes älgförvaltningsplan.
- Andelen tjurar utgör minst 40 % av vuxna älgar.
- Reproduktionen ska under treårsperioden 2016-2018 öka mot ett

långsiktigt mål på minst 0,9 kalvar per vuxet hondjur.

- Medelslaktvikten för kalv ska under treårsperioden 2016-2018 öka mot ett långsiktigt mål på minst 70 kilo.
- Vid jakten fälls minst 60 % kalvar.

Du hittar den nya älgförvaltningsplanen på Länsstyrelsens webbplats.

ÄLGJAKTEN 2016-2017

Jakttider, föreskrifter och rekommendationer är anpassade så att målen i länets nya övergripande älgförvaltningsplan ska uppnås. Principen är att avskjutningsmålen ska uppnås innan årsskiftet. Perioden januari-februari användas för riktad jakt i områden med hårt betestryck och/eller risk för älgbetesskador.

Fällavgiften för kalv har sänkts till 100 kronor. För att kunna följa upp älgjakten i länets älgförvaltningsområden och minska kostnaderna är det viktigt att rapporteringen sköts korrekt och i rätt tid. Liksom förra året tillämpar vi

kvotering av vuxna djur i tilldelningen till vissa licensområden enligt de förslag som tagits fram av älgförvaltningsgrupperna.

Systemet med besiktningsmän för otjänliga älgar har varit igång ett år. Erfarenheten är att år att Länsstyrelsen får in bra underlag för beslut om befrielse från fällavgift.

På älgdata.se kan du som är företrädare för ett jaktområde rapportera fälld älg eller slutrapportera älgjakten till Länsstyrelsen. Berörs du av viltfrågor eller bara är intresserad kan du ta ut statistiken för samtliga älgjaktområden och älgförvaltningsområden. ■

JAKTTIDER

Älgskötselområden

10 oktober 2016 - 28 februari 2017.

Licensområden

10 oktober 2016 - 28 februari 2017.

Registrerade kalvområden

10 oktober 2016 - 12 oktober 2016.

En strategi för bättre mat i länet

Förutsättningarna för att producera och förädla mat i länet är goda. Men för att kunna ta tillvara på de möjligheter som finns krävs ett fungerande tillvägagångssätt. Det är bakgrunden till den regionala livsmedelsstrategi som ska tas fram.

Text Lars Sandberg

Nationellt pågår ett arbete med att forma en livsmedelsstrategi för hela landet. Arbetet leds av regeringen via näringsdepartementet. Ansvarigt statsråd är landsbygdsminister Sven-Erik Bucht. Den nationella strategin är tänkt att presenteras under 2016. Samtidigt som detta arbete pågår har flera län och regioner startat ett arbete med att forma regionala livsmedelsstrategier. Nu är det dags för oss i Jönköpings län att dra igång arbetet med att forma vår regionala livsmedelsstrategi!

Jönköpings län har goda förutsättningar för att producera mat och såväl länets många

lantbrukare som länets livsmedelsindustrier är väldigt viktiga för länets utveckling.

Men alltsedan EU-inträdet har den svenska produktionen förlorat marknadsandelar. Konsumtionen har samtidigt ökat och tillgodoses i allt högre grad av importerade produkter. Ska denna utveckling kunna vändas måste konkurrenskraften stärkas i hela livsmedelskedjan från jord till bord för att förbättra lönsamheten, skapa fler arbetstillfällen och öka produktionen. Länets regionala

livsmedelsstrategi är tänkt att bli en handlingsplan med stark förankring i länet. Den ska knyta an till den nationella strategin men ha en tydlig inriktning på förutsättningarna för tillväxt inom hela livsmedelskedjan i Jönköpings län. Strategin ska innehålla tydliga mål och konkreta åtgärder för att nå målen.

Ansvariga för framtagandet av länets strategi är en arbetsgrupp som består av medarbetare från LRF, Region Jönköpings län samt Länsstyrelsen i Jönköpings län. Processledaren har hämtats från Hushållningssällskapet i Jönköpings län.

En styrgrupp har formats med bred representation från olika aktörer i länet. Tidplanen för arbetet är att länets regionala livsmedelsstrategi ska presenteras under våren 2017. Redan i höst finns det möjlighet att träffa oss som arbetar med länets livsmedelsstrategi och diskutera innehållet i samband med Framtidsforum på ELMIA Lantbruk den 18-19 oktober.

Arbetet med en regional livsmedelsstrategi för Jönköpings län kommer att presenteras ytterligare i kommande nummer av Förvetet och på www.framtidenslandsbyggd.se ■

DEN NATIONELLA LIVSMEDELSSTRATEGIN

Regeringen arbetar för att ta fram en nationell livsmedelsstrategi som omfattar hela livsmedelskedjan. Mål för arbetet är att öka sysselsättningen, produktionen, exporten, innovationskraften och lönsamheten i livsmedelskedjan, samtidigt som nationella miljömål nås. Andelen ekologisk produktion och konsumtion av livsmedel ska öka liksom konsumenternas möjligheter att göra medvetna val.

Livsmedelsstrategin omfattar hela livsmedelskedjan, från produktionen av råvaror från jorden, havet och skogen till livsmedelsindustri, export, handel, konsument, offentliga sektorns konsumtion, restaurang och måltidsupplevelser. Strategin tar sin utgångspunkt i primärproduktionen men alla livsmedelskedjans delar är viktiga och behövs för att skapa en långsiktig strategi som ger jobb och hållbar tillväxt i hela landet.

Livsmedelsstrategin tas fram i bred dialog med livsmedelskedjans aktörer och det civila samhället. En bred politisk förankring kring strategin är prioriterad för att genomförandet ska bli långsiktigt.

Vildsvinsfilé med kantarellsmör

Efter en tur ut i skogen kan det passa bra med vilt på menyn. Har du dessutom fått med dig några kantareller hem blir det med all säkerhet riktigt lyckat.

Text & Foto Monika Gustafsson

Kantarellsmör

Skär itu kantarellerna i mindre bitar och stek tillsammans med den finhackade scharlottenlöken i lite smör. Salta och peppra lite försiktigt. Blanda ned de färdigstekta kantarellbitarna och scharlottenlöken i rumsvarmt smör. Krydda efter smak med lite timjan och eventuellt några droppar vinäger. Lägg kallt minst en timme.

Vildsvinsfilé

Stek den saltade och rumstempererade filén i en blandning av olja och smör på medelhög värme. Oljan för att filén tål högre temperatur och smöret för smakens skull. Vänd runt filén i pannan hela tiden. När ytan har blivit fin runt om kan värmen stängas av helt och filén får gotta sig i eftervärmen ännu en liten stund. Men tänk på att den absolut inte får bli torr eller överstekt. Ta upp filén ur pannan och låt den vila en stund innan du skär upp.

Servera gärna med ugnsröstade rotsaker.

INGREDIENSER

Vildsvinsfilé
En näve kantareller
En scharlottenlök
Rumsvarmt smör

Smått och gott från länet

Mer lokala produkter och närmare till konsument

Kan dina idéer bidra till att vi tillsammans kommer närmare målet? Länsstyrelsen utlyser två miljoner kronor till projekt för att utveckla samarbetet mellan olika branscher och näringar på landsbygden.

Lösamma idéer och praktiska lösningar kan komma fram genom nya samarbeten för att få högst en mellanhand mellan konsument och jordbruks-, och trädgårdsföretag. Samarbeten kan också underlätta möjligheterna att sälja fler livsmedelsprodukter på den lokala marknaden och stimulera till en ökad förädling av livsmedel. Med samarbetsprojekt menar vi projekt som utvecklar samarbeten mellan flera aktörer, för att gemensamt åstadkomma positiva effekter för den småländska livsmedelsproduktionen och leda till ökad konkurrenskraft. Läs mer på www.lansstyrelsen.se

HAR DU KOLL PÅ AKTIVITETSKRAVET?

Nu är vi på Länsstyrelsen ute och gör arealkontroller på gårdarna runt om i länet. Ett datum som kan vara bra att ha koll på är 31 oktober. Detta är nämligen sista datumet för aktivitetskravet, det vill säga då marken ska ha skötts genom någon form av jordbruksaktivitet. Det finns undantag för kravet och olika regler beroende på vad man söker för. Om du har frågor rörande din mark och vad som gäller för dig, kontakta gärna någon av våra handläggare på 0771- 67 00 00.

Matsvinn blir sidoflöde

Nu presenterar Nordiska ministerrådet nya siffror för primärproduktionen i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Studien ger också förslag på terminologi och metoder för framtida studier av svinn. Syftet med studien är att skapa medvetenhet och kunskap för att minska svinn i livsmedelsproduktionen.

– Vi har infört begreppet sidoflöde för att försöka fånga de flöden av produkter som exempelvis frukt, grönsaker, kött och fisk som var tänkta att ätas av människor men som inte går vidare i livsmedelskedjan. Planerad foderproduktion ingår inte i definitionen. Inte heller oätliga delar som skal och ben. Sidoflöde, som innefattar både svinn och förluster, är ett mer neutralt begrepp än svinn och ger inte samma bild av ett slösaktigt beteende. Svinn eller förluster inom jordbruket är oavsiktliga och i stort sett aldrig bortslösade utan används på annat sätt, till exempel som djurfoder, säger Ulrika Franke som är projektledare vid Jordbruksverket.

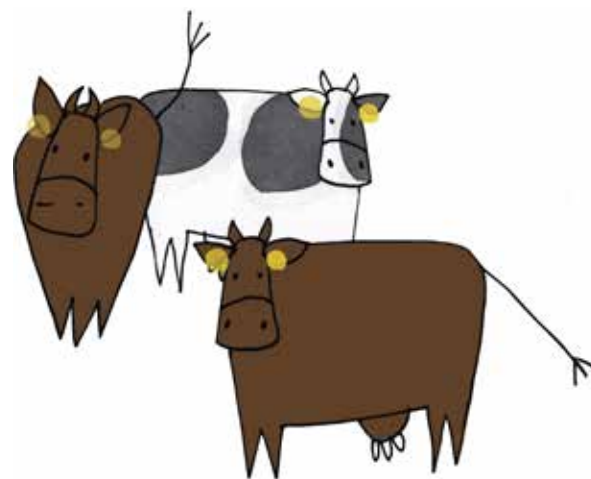
HAR DU LÄMNAT RÄTT KONTONUMMER?

Nu är det snart dags att börja betala ut jordbruksstöden för 2016. Tänk på att du har anmält rätt bankkontonummer i din SAM-ansökan. Har du bytt bank och/eller kontonummer måste du ändra detta till Jordbruksverket. Har du e-legitimation gör du det enklast genom att logga in på "Mina sidor" på Jordbruksverkets webbplats. Annars använder du blanketten "Anmälan – kontonummer" som också finns på Jordbruksverkets webbplats.

Tuffa tider för mjölkbönder

Det har varit en dyster period för svensk mjölkproduktion och uppslagen om mjölkkrisen har duggat tätt i såväl branschtidningarna som i övrig press. Tuffa tider och nedläggningar till trots finns de som kämpar på och driver sina mjölkföretag vidare. Lantbrukets affärstidning, ATL, publicerade nyligen siffror på hur många mjölkproducenter som finns kvar i respektive kommun. Har du koll på hur många som finns i din?

Aneby: 31 mjölkgårdar
Eksjö: 33 mjölkgårdar
Gislaved: 37 mjölkgårdar
Gnosjö: 2 mjölkgårdar
Habo: 15 mjölkgårdar
Jönköping: 73 mjölkgårdar
Mullsjö: 4 mjölkgårdar
Nässjö: 43 mjölkgårdar
Sävsjö: 26 mjölkgårdar
Tranås: 29 mjölkgårdar
Vaggeryd: 20 mjölkgårdar
Vetlanda: 49 mjölkgårdar
Värnamo: 39 mjölkgårdar

*Siffrorna gäller för Jönköpings län juli månad 2016.

 Elmia

Välj bland mer än
50
seminarier

Konferensen med fokus på framtiden för det svenska lantbruket.

Var med och forma framtiden för det svenska lantbruket. Seminarier, diskussioner och debatter hålls den 18–19 oktober på Elmia i Jönköping. Bland talarna finns representanter från Jordbruksverket, Länsstyrelsen, LRF, SLU, JTI, Hushållningssällskapet, Kairos future och politiken.

ELMIA | **FRAMTIDSFORUM**
LANTBRUK | 18–19 OKTOBER 2016 • JÖNKÖPING

Tillsammans utvecklar vi

FRAMTIDENS LANDSBYGD

